№ 1. Нядзеля 27 Лістапада 1927 г. м. Вільня. Год I.

БЕЛАРУСКІ РАДНЫ

Пярыядычная часопісь па самаўрадавым справам нашага краю.

РЭДАКЦЫЯ і АДМІНІСТРАЦЫЯ: WILNO, Zawalna 6 — 4.	ПАДПІСНАЯ ЦАНА: За 3 месяцы . . . . 2 зл. 1 нумар . . . . 50 гр.	АБВЕСТКІ ПА УМОВЕ.

Ад Рэдакцыі.

У выніку сусьветнай вайны пасьля мнагавекавога нацыянальнага, культурнага і грамадзкага заняпаду Беларускі Народ пачаў адраджацца. І трэба прызнаць, што працэс адраджэньня ідзе шпаркімі крокамі!

У сваім няўстрыманым бегу працэс гэты абхапляе паступова ўсе галіны жыцьця Беларускага Народу. Побач з пасьпехамі ў палітычнай вобласьці Беларус. Народ робіць вялікія пасьпехі ў вобласьці культурнай. Беларуская культура расьце, шырыцца, вырываецца паза рамкі сваей нацыі. Творы Беларускіх паэтаў тлумачацца на іншыя моры, а народныя нэтры Беларускай зямлі родзяць усё новых і новых сваіх паэтаў і песьняроў!.

Побач з гэтым Беларускі Народ выявіў сваю дасьпеласьць яшчэ і ў вобласьці грамадзкай.

Здавалася-б, што Народ, маючы малую лічэбна і маладую інтэлігэнцыю, Народ, які прызвычаіўся толькі *слухацца і падпарадкавацца* сваім мацнейшым суседзям, ужо затраціў на заўсёды сваю самадзейнасьць, сваю волю да чыну, здольнасьць браць актыўны ўдзел у грамадзкім жыцьці краю. Але і ў гэтай галіне — да нашага нацыянальнага гонару — Беларускі Народ аказаўся гэтак-жа здольным, як і ў іншых галінах свайго нацыянальнага жыцьця.

Тры месяцы таму назад Бел. Народ атрымаў магчымасьць выявіць сваю грамадзкую дасьпеласьць.

Урад Маршалка Пілсудзкага, рашыўшы пакончыць з папярэднім бяспраўным станам самаўрадавага жыцьця, абапёртага на сама волі *войтаў па назначэньню* і поўнай атсутнасьці самадзейнасьці грамадзянства, — загадаў новыя выбары. І яшчэ нядаўна разгарачаны, а часта нават варожа настрояны Бел. Народ адказаў на гэты шчыры і рашучы крок актыўным чынам, паслаўшы ў новыя самаўрады свах лепшых людзей!...

6 і 7 лістапада адбыўся ў Вільні, гэтай калысцы Беларускага адраджэньня, „1-шы Зьезд Радных Беларусоў“. Народ праз сваіх прадстаўнікоў задакумэнтаваў сваю шчырасьць і ўдзячнасьць да правадыра Польскага Народу Маршалка Пілсудзкага. Адначасна зьезд гэты выказаў поўную дасьпласьць беларускіх радных да грамадзкае працы на самаўрадавым грунце. Адкінуўшы ў бок палітыку і дэмагогію, Зьезд беларускіх Радных цьвёрда і рашуча выставіў цэлы рад сваіх дамаганьняў і пастулятаў.

Апрача таго зьезд выняс пастанову патрэбы істнаваньня спэцыяльнай арганізацыі, якая была-бы кіруючым і зьвязваючым цэнтрам дзейнасьці і жыцьця беларускіх радных.

А на адбыўшайся пасьля зьезду конфэрэнцыі быў рэарганізаваны нядаўна паўстаўшы „Камітэт па справам Самаўрадаў“.

Гэткім чынам на падставе санкцыі „Першага Зьезду Беларускіх Радных“ Беларускі Камітэт па справам Самаўрадаў пачынае шырокую працу на грунце самаўрадаў.

Для папулярызаваньня нашай думкі мы пачынаем выдавецтва журналу „*Беларускі Радны*“. Мэта нашая простая, шлях ясны: прабуджэньне ініцыятывы і дзейнасьці беларускіх радных; творчая і рэальная праца ў галінах гаспадарчай, культурнай і грамадзкай; імкненьне да згоды, паразуменьня і супольнай працы на грунце самаўрадавым беларусаца і польскага грамадзянства, як роўнага з роўным для агульнага дабра Краю і Дзяржавы...

Дык у добры час да рэальнай працы на карысьць свайму Народу!

Прэзыдыум Беларускага Камітэту па справам Самаўрадаў.

Пасьля першага Зьезду Гмінных Радных адбылася конфэрэнцыя Камітэту па справам Самаўрадаў з удзелам дэлегатаў зьезду. На конфэрэнцыі быў накрэсьляны плян працы і выбраны сталы прэзыдыум Камітэту па справам Самаўрадаў у наступным складзе:

1. Я. Ярош — сябра Нясьвіскага Соймiку — Старшыня.
2. С. Гурын — Радны Юрацішскай гм. Валожынскага пав. — Заст. Старшыні.
3. У. Семашкевіч — Сябра Сойміку Вялейскага — Заст. Старшыні.
4. Г. Канапацкі ад Цэнтру — Сэкрэтар.
5. С. Добраловіч — Радны Трабскай гм. Валож. пав. — другі сэкрэтар.
6. А. Субач — Войт Вялейскай гм.
7. Дз. Мароз — Сябра Сойміку Маладэчанскага.
8. Ілінец—Заст. Войта Дзятлоўскай гм. Навагр. павету.
9. Язэп Шэйба — Сябра Сойміку Слонімскага.
10. Ус.Сончык — Сябра Сойміку Слонімскага.
11. С. Худы — Радны Ланьскай гм. Нясьвіскага пав.
12. А. Мікірэй—Заст. войта Клецкай гм.
13. Я. Башаркевіч — радны Валож. гм.
14. А. Кійко—радны Говезьнянскай гм. Нясьвіскага п.
15. Пілецкі — радны Сіняўскай гм. Нясьвіскага п.

Апрача гэтых чатырнаццаць прадстаўнікоў Самаўрадаў аднагалосна засталіся выбранымі у склад Камітэту ад Цэнтру — Г. Канапацкі — сэкрэтаром і сябрамі: А. Паўлюкевіч — ад Бел. Нац. Рады, Друцкі-Падбярэзкі — ад Цэнтр. Выб. К-ту і Т. Вярнікоўскі — ад „Прасьветы“.

Кароткі агляд Першага Зьезду Радных Беларусаў у Вільні.

У нядзелю 6 лістапада а 12 гадзіне адкрыўся зьезд гмінных Радных і Войтаў Віленскага і Навагрудзкага ваяводзтваў, скліправам голасу і 16 як госьці. Сярод гасьцей былі прысутнымі: Прэзыдэнт м. Вільні п. Фалейёўскі, прадстаўнік ад Віленскага

Група сябраў Першага Зьезду Гмінных Радных Беларусаў.

каны па ініцыятыве Беларускага Нацыянальнага Камітэту па справам Самаўрадаў. Прыбыла на зьезд 103 дэлегаты, з якіх 87 з Ваяводзтва п. Некраш, урад віленскага аддзела Партыі Працы ў складзе старшыні д-ра Бракоўска га і п. Сьвідэрскага, вядомы

беларускі абаронца адвакат Міткевіч, пасол Шапель, рэд. „Бел. Дня“ Умястоўскі, радны віленскага магістрату беларус Крук, прадстаўнікі прэсы і польскага грамадзянства. Пасьля праверкі мандатнаю камісіяй мандатаў прысутных адкрыў зьезд старшыня Камітэту па справам Самаўрадаў, сябра Нясьвіскага сойміку п. Я. Ярош, запрапанаваўшы выбраць прэзыдыўм зьезда. Старшынёю прэзыдыума быў выбраны М. Пятровіч, войт Палачанскай гміны, Маладэчанскага павету. У прэзыдыум былі выбраны: віцэ-старшыня А. Паўлюкевіч, — Старшыня Бел. Нац. Рады і Партыі, Я. Яроцкі — радны м. Баранавічы і сябры — Г. Канапацкі, Вярнікоўскі, Ярош, Падбярэзкі, Якімовіч ад цэнтру і з правіцы — сэнатар Назарэўскі — радны м. Барановіч, Рагальчук (Нясьвіскі пав., сябра нясьв. сойміку), Філіповіч (Валожынскі пав, заступнік войта), Мароз (Маладэчанскі пав., сябра сойміку маладэчанскага), Сончык (Слонімнімскі п., сябра сойміку слонімскага), Ілінец, заступнік войта, (Наваградзкі п.), Саковіч (Вялейскі п.) і Рахман, радны (Лідзкі пав.). Сэкратары — Я. Шыбка і Т. Шыбут.

Радныя беларусы! Гуртуйцеся каля свайго камітэту па справам Самаурадау, памятуючы, што у еднасьці сіла.

Прывітаньні.

У пачатку зьезду распачаліся прывітаньні.

Віталі: ад камітэту па справам Самаўрадаў п. Я. Ярош, ад арганізацыйнае Камісіі па скліканьню зьезду п. Г. Канапацкі, ад Віленскага Магістрату радны беларус п. Крук, ад польскага грамадзянства адвакат п. С. Міцкевіч, і п. Д-р Бракоўскі ад Партыі Працы, ад т-ва „Прасьветы“ п. А. Якімовіч, ад Баранавіцкага Магістрату радныя беларусы сэнатар Назарэўскі і п. Яроцкі, ад рэдакцыі „Беларускага Дня“ п. Ф. Умястоўскі, ад рэдакцыі „Беларускага Слова“ п. Т. Вернікоўскі, ад Сьвенцянскага павету Радны пасол Шапель, ад партыі бел. эсэраў п. Я. Мамонька, ад цэнтр. выб. камітэту п. Друцкі Падбярэзкі і ад Бел. Нацыян. Рады і Партыі п А. Паўлюкевіч.

У большасьці прывітальных моваў падкрэсьлівалася зьмена на лепшае ў адносінах да Беларусаў польскага ўраду з таго часу, як на чале Польскай Дзяржавы стаў Маршалак Я. Пілсудзкі.

П. Друцкі-Падбярэзкі запранаваў выслаць прывітальныя дэпэшы Прэзыдэнту Рэспублікі, Маршалку Пілсудзкаму, Віленскаму Ваяводзе п. Рачкевічу, Наваградзкаму Ваяводзе п. Бечковічу і Конгрэсу Гмінных Радных усей Польшчы ў Варшаве.

Тэлеграмы прыймаюцца бурнымі воплескамі і высылаюцца.

Даклады з мейсц.

Пасьля кароткага перарыву і дакладу аб Самаўрадах п. Друцкага Падбярэзкага, рэфэрату аб асьвеце старшыні т-ва „Прасьветы“ п. А. Якімовіча распачынаюцца даклады з мейсц.

Першым забраў голас **М. Пятровіч**, войт Палачанскай гміны, Маладэчанскага павету, прачытаўшы наступную дэклярацыю:

У мамэнт, калі Беларускі Народ павінен быў выказаць найбольшае напружаньне сваей волі і сьвядомасьці ў выбарчай акцыі ў Самаўрады, — беларуская вёска атрымала дапамогу ў гэтай акцыі амаль ня выключна ад адзінага Беларуск. Цэнтр. Выбарч. Камітэту, ня гледзячы на тое, што гэтак лічныя беларускія групы і партыі запэўнялі гэтую дапамогу вёсцы.

Мы, першыя выбраныя Беларускія Войты канстатуем, што ў многіх раёнах, дзякуючы сьвядомасьці насяленьня і дапамозе Камітэту, беларуская вёска магла свабодна зьявіць сваю волю.

Дык мы гэтым выражаем сваю шчырую падзяку Бел. Цэнтр. Выбарчаму Камітэту і яго ным кіраўнікам за карысную працу для Беларускага Народу.

Адначасна мы вітаем тыя Беларускія Нацыянальныя арганізацыі, якія разам з Цэнтр. Бел. Выбарчым Камітэтам знайшлі ў сабе даволі грамадзянскай стойкасьці здольнасьці, каб першых беларускіх выбранцаў абараніць перад усялякімі няпрыемнасьцямі і адстаяць перад уладамі.

Гэтую сваю падзяку мы адносім перадусім да Беларуск. Нацыян. Рады ў асобах яе Старшыні п. А. Паўлюкевіча і паўнамоцнага прадстаўніка Рады на Віленшчыну п. Т. Вярнікоўскага, якія асабіста палажылі шмат

энэргії і сілаў у абароне выбранцаў Беларускага Народу.

Шчырая падзяка і пашана!

Войт гміны Палачанскай
Мацей Пятровіч.

Войт гміны Вялейскай
Аляксандра Субач.

Мікірэй, заступнік войта Клецкай гміны: Я прыбыў, каб далажыць аб той працы, якая вялася ў Клецкай гміне. Пры першых выбарах у Клецкую Гмінную Раду было праведзена 8 беларусаў і 2 палякі. Але гэтыя выбары былі скасаваны старастаю. Падчас другіх выбараў былі іншыя вынікі, бо былі ўжыты паўныя камбінацыі. Аднак-жа нашыя сяляне не спалохаліся і правялі 6 беларусаў і 4 палякаў, з якіх тры гэтак сама беларусы, толькі лічаць сябе палякамі. Адзін асаднік Цьвятніцкі. Перадаўшы, як дзе праводзіліся ў гміне выбары, прамоўца вітае Зьезд і дзякуе арганізатараў Зьезда. (Вопляскі).

Аляксандр Субач, войт Вялейскай гміны, Вялейскага павету: Хто чытаў апошні нумар „Бел. Слова", той бачыў, што войт Субач зацьверджаны. Але гэта ня так. Я пакуль лічуся не войтам, а заступнікам войта. Чаму п. Староста не зацьвярджае, ня ведаю. Да гэтай пары адбыліся тры паседжаньні гміннай рады. Калі на адным з паседжаньняў было закранута пытаньне аб школьніцтве, дык было сказана, што гэтага пытаньня ня можна датыкацца, бо гэта справа палітычная. Шарварачны падатак быў разложаны неправідлова і Гмінная Рада запратэставала. На агульны лік 9 школаў ёсьць 4 бел.: 3 двуязычныя і адна беларуская.

Вярбіцкі Максім, радны Крамінскай гміны, Маладэчанскага пав. склад гміны на ступны: 5 беларусаў, 4 палякі і 1 жыд. Зрабіў даклад аб працы Гміннай Рады.

Худы Сыман, радны Ланьскай гм., Нясьвіскага пав. Уносіць прапазыку, каб усе школы былі беларускія. Напамінае, што забыта пытаньне аб лекарскай і вэтэрынарнай запамозе. Навокала шмат лясоў, але дастаць будулец ці дровы немагчыма. Грунтовы падатак разложаны неправідлова. Дзякуе за працу п. Паўлюкевіча, Вярнікоўскага і Падбярэзкага. (Вопляскі).

Семашкевіч Усевалад, сябра Лебедзеўскай гміны і сойміку. Склад Гміннай Рады — 6 беларусаў, 3 жыды і 1 паляк — абшарнік. Склад Маладэчанскага сойміку — 70% белар., 25% палякаў — абшарнікаў і 5% асаднікаў. Склад павятовага выдзелу — 50% бел. і 50% палякаў. Шмат было перашкодаў пры выбарах. Школьны інспэктар не дае адказаў на дэкларацыі і тым воража успасабляе народ проці Ураду. Дзякуе Старшыню Нац. Рады п. Паўлюкевіча, даўшага магчымасьць сабрацца гэтаму Зьезду. (Вопляскі)

Ілінец Аляксандэр, заступнік войта Дзятлаўскай гміны. Вітае зьедз і дзякуе Старшыню Бел. Рады п. Паўлюкевіча і інструктара на Наваградзкі павет п. Гарбуна. Дзякуе старасту п. Грынеўскага, які ідзе на спатканьне мейсцовым сялянам (Вопляскі).

Гурын Сафрон, Радны Юрацішскай гм. Валожынскага павету. Склад Рады — 10 радных, з іх 5 праваслаўных беларусаў, 3 каталікі беларусы і 2 палякі абшарнікі. У гміне ёсьць 13 польскіх школаў. Насяленьне складала дэкларацыі на беларускія школы, але яны не былі зацьверджаны. У часе вайны было зьнішчана 75% гаспадарак і цяпер адбудоўваюцца на свой кошт. Толькі 25% атрымалі будулец, але ў недастатачным ліку. Купіць дзерава вельмі трудна. Гміна атрымала 20,000 зл. для раздачы пазычак насяленьню, пацярпеўшаму ад стыхійных бедстваў. Наагул гаспадарчае становішча гміны цяжкае: адбудоўваюцца гаспадаркі і будуецца новы гмах гміны, зьнішчаны вайною. Апрача таго ў гэтым годзе быў неўраджай.

Бэкета Сымон, Радны Казлоўскай гміны, Слонімскага пав. Жаліцца на тое, што абшарнікі нішчаць лес, а для сялян няма нават дроў. Уносіць прапазыку, каб патрэбаваць спыненьня далейшага зьнішчэньня лясоў, асабліва там, дзе яго недахоп. Слонімскі староста стараўся перашкодзіць правясьці ў гмінную раду беларусаў — нацыяналістаў, называючы беларусаў дурнямі. Праўда, можа мы ня ўсе адукаваны. Але дзе-ж мы гэную навуку можам атрымаць, калі нам перашкаджаюць і застаўляюць толькі працаваць?. На нас, працоўных, трымаецца ўся дзяржава і з нашымі патрэбамі трэба ўсё ж такі лічыцца. Лепшае насеньне атрымліваюць толькі абшарнікі, а сялянам дастаецца гнілое. Прырэзкі зямлі ня робяць. Вітае зьезд і дзякуе арганізатараў і ініцыятараў яго. (Вопляскі).

Сончык Уладзімір, Радны Казлоўскай гм., Слонімскага пав. і сябра павятовага Сойміку. Староста не зацьвердзіў выбранага войта, заявіўшы, „że nie nadaje się na stanowisko". У часе выбараў самі правалівалі сваіх кандыдатаў тым, што кожны хацеў сам папасьці ў ва ўсе аддзелы. І ў выніку выбралі кандыдатаў Старасты...

Філіповіч Базыль, заступнік войта Беніцкай гміны, Лідзкага павету. Склад гміны — 60% беларусаў, 30% палякаў, 10% жыдоў. Указвае на патрэбнасьць падняцьця культуры. Вітае зьезд і дзякуе арганізатараў яго.

Рагальчук Дзямян, Радны Клецкай гміны, Нясьвіскага павету і сябра павятовага Сойміку. Склад насяленьня гміны —80% беларусаў, рэшта палякі і жыды. Склад гм. Рады не адпавядае запраўднаму проценту насяленьня: 60 проц. паўных беларусаў, рэшта неакрэсьляныя. З прыемнасьцю можна сьцвердзіць, што беларусы нарэшце бяруц-

ца за працу. Склад сойміку выглядае зусім інакш: 2 жыды, 12 палякаў і 8 беларусаў, а па веравызнаньню — 2 жыды, 10 праваслаўных і 10 каталікоў. Значыць ёсьць два „праваслаўных палякі" (?) Склад сойміку не карысны для нас. Жыраваў, напрыклад, пазычку для малочнага каапэратыву Скасаваў пазычку для заступніка старосты ў суме 1,300 зл., выданую для пераезда з суседняга павету, ў той час, як была ўнесена прапазыка для падтрыманьня беларускай Клецкай гімназіі, але грошаў не знайшлося.

Татур Лукаш, Радны Маладэчанскай гміны. Пры выбарах у гмінную раду было аб'яўлена ў дзень выбараў. Выбары былі сарваны. Склад гміннай рады — 10 беларусаў, 2 абшарнікі і 1 жыд. У гміне 10 польскіх школаў і ніводнай беларускай. Дэклярацыі не прыймаліся і адказ не даваўся. Шмат падатковых несправядлівасьцяў. Напрыклад **сэквэстратар прыяжджае, каб атрымаць 8 грошаў кары, а за праезд бярэ 8 злотых! Школьны інспэктар Маладэчанскага і Лідзкага паветаў п. Пламінскі нішчыць дэклярацыі там, дзе 90 проц. беларусаў.** Уносіць прапазыку, каб улады ўбралі яго.

Рахман Ал., Радны Лідзкай гміннай рады. Склад рады—90 проц. бел., 10% палякаў. 10 радных беларусаў,—5 праваслаўных і 5 каталікоў. Адносіны старасты добрыя. У гміне 9 польскіх школаў. Дзякуе арганізатараў зьезду!

Прыбар Вінцэнт, Радны Снуоўскай гм., Нясвіскага пав. Працэнтавы склад насяленьня гміны — 85 проц бел, 14 проц. палякаў, а склад гміннай рады—70 проц. бел., 20 палякаў і 10 жыдоў.

У сваём дакладзе паўтарыў часткова тое, што было сказана папярэднімі дакладчыкамі.

Вальчунас, Радны Радашкоўскай гм. рады і сябра сойміку. Склад рады—90 проц бел і 10 проц. палякаў. Склад сойміку — 70 проц. бел. і 30 проц. палякаў. Павятовага аддзелу—50 проц. бел. і 50 проц. палякаў. Адносіны між Раднымі добрыя. У гміне адчуваецца недастатак будуьцу і дроў.

М. Усьціновіч, прадстаўнік в. Уша Маладэчанскага пав. Я прашу Прэзыдыум унясьці ў пратакол паседжаньня аб тым, каб улады зрабілі загад аб уплаце ўсіх дзяржаўных, гмінных і соймікавых падаткаў з пачатку года, каб селянін ведаў тэрмін і парадак уплаты падаткаў.

Дзякуе Нац. Раду за тое, што яе стараньнем убралі вучыцельку Вернікуўну, якая толькі лаяла дзяцей.

Альшэўскі, Радны Палачанскай гміны, Маладэчанскага пав. Перад выяздам на зьезд атрымаў ад гміннай Рады паручэньне па дзякаваць тым змагарам, якія апякуюцца аб нас. (Воплескі).

Затым выступалі яшчэ з дакладамі Жышкевіч, Башаркевіч, Студзенка, Трафім і іншыя, якія ў сваіх прамовах закранулі тыя самыя пытаньні, аб якіх гаварылі папярэднія прамоўцы.

Сябры Беларускага Нацыянальнага Выбарчага Камітэту да Гмінных Самаўрадаў.

ДЫСКУСІЯ.

Пасьля дакладаў з мейсц распачалася дыскусія, якая нажаль дзякуючы эсэру Мамоньцы і рэдактару „Бел. Дня" п. Ф. Умястоўскаму, ухілілася крыху з узятага рэчовага тону і кірунку.

З гэтай дыскусыі, якую зьмешчаем ніжэй, відаць, што павага зьезду, ягоная супакойнасьць, рэчовасьць і імкненьне да рэальнай працы не падабаліся групе ў асобах гэткіх розных кірункаў, як паленофіл Ф. Умястоўскі, грамадавец Крук, энпэхавец Шапель, „шукач залатога руна" Міткевіч (як яго назваў „Nasz Kraj") студэнт Луцэвіч і іншыя. Гэтая група рабіла дармныя спробы замуціць адналіты настрой зьезду і выбіць яго з працавітае раўнавагі.

У дыскусіі першым узяў слова Мамонька, эсэр, заявіўшы, што ні п. Бадбярэзкі ў сваем дакладзе аб Самаўрадах, ні п. Якімовіч у дакладзе аб асьвеце ня вылажылі ніякай праграмы. „Наагул гэтай праграмы ніхто Вам ня дасьць, апрача нас, сацыялістаў. І калі хочаце, я Вам яе прадстаўлю."

Але замест таго, каб прадставіць зьезду праграму, Мамонька адчытаў звычайную мітынговую прамову, пазбаўленую ўсялякага зьместу. Ен гістэрычна крычэў, што ніхто нічога ня дасьць. Толькі рэвалюцыяй можна здабыць свае правы!...

У гэты час на салі падняўся шум, ня даўшы прамоўцы закончыць сваю прамову. Раздаваліся галасы: „Даволі. Вон з салі!. Правакатар!".

І п Мамонька пасьпешна выляцеў з салі, раскідаўшы некалькі штук зялёных праклямацыяў, скіраваных проціў арганізатараў зьезду..

На гэтым усе спробы разьбіць зьезд і закончыліся.

Прамова п. Канапацкага.

Пасьля выхада з салі Мамонькі ўзяў слова п. Канапацкі, заявіўшы, што п. Мамонка напэўна ня чуў, што тутака гаварылася, бо тады б ведаў, што галоўнае заданьне нашае — гэта дабіцца, каб Самаўрад стаўся-бы праўдзівым Самаўрадам, праўдзівым гаспадаром сваей гміны, а што датычыць праграмы працы, дык яна ўласьне і выясьніцца пасьля гэтага зьезду. Пасьля п. Канапацкі ацэніў наагул партыю эсэраў, што яны аднальковыя ўсюды. Толькі галосныя выразы, дэмагогія, гістэрыкі і дзе бы не зьявіліся яны—адно толькі зьнішчэньне і развал. У Менску Раду Беларускай Народнай Рэспублікі і ўладу ўзялі ў свае рукі... І што-жа? Вось туляюцца па сьвету. Крычаць, пратэстуюць, а карысьці ніякай. Толькі стараюцца ўсё разваліць... Вось гэтак і Мамонька...

Прамова п. Паўлюкевіча.

Паны Радныя! Адозвы, што былі раскіданы па салі, пэўне ж цікавяць Вас

Мы іх не баімося і мы іх Вам адчытаем. Але не для гэтага мы сюды зьехаліся! Мы павінны скончыць наш Зьезд, закончыць нашую працу!

Мы не парушалі палітыкі на зьездзе і мы яе не дапусьцім і цяперака. Прапаную выслухаць „рэзалюцыі“. (Былі адчытаны рэзалюцыі п. Падбярэзкім і пасьля паправак прыняты зьездам).

Забраў голас ізноў п. Паўлюкевіч:

Паны Радныя! Зноў паўтараю, што адозвы перад усім датычацца мяне, хаця ў іх ёсьць абраза ўсіх радных—сяброў зьезду.

Але я лічу, што найлепшым адказам было абурэньне ўсяго зьезду, якое спаткаў Мамонька! Дык я прапаную наступную рэзалюцыю, згодную з павагаю зьезду.

Протэстацыйная рэзалюцыя.

Сьцьвярджаючы:

1) што выступленьня палітычных банкротаў, як Шапель, Крук, Мамонька і іншыя, якія былі дапушчаны на Зьезд з правам голасу, зьяўляюцца спробаю надаць рэчоваму і апалітычнаму зьезду характар мітынгова-палітычны з мэтаю самарэклямы;

2) што, ня маючы у гэтым абсалютна ніякага пасьпеху, вышэйпаданыя асобы дарэмна прабавалі зарваць Зьезд і падарваць аўтарытэт і добрае імя як усіх сябраў Зьезду, гэтак і яго арганізатараў, —

Першы Зьезд Радных Беларусаў прызнае гэтае выступленьне нягодным і пастанаўляе выразіць гэтым асобам сваю ганьбу, аб чым давясьці да ведама сваіх выбаршчыкаў.

Прамова п. Друцкага-Падбярэскага.

Грамадзяне—Радныя! Як скрыгат жалеза па шклу, ў спакойнай, дзелавой атмасфэры нашага Зьезду прагучэў сяньня гістэрычна-дэмагогічны выпад п. Мамонькі. Што яму трэба? Яшчэ ўчора ён вітаў Зьезд, жадаў памыснай працы... Крыху тлумачэньня знаходзім у лістоўцы, якую нам пакінуў п. Мамонька: ён і яго кумпанія хоча сарваць Зьезд... Гледзячы на подпісы — можна не дзівіцца гэтай выходцы. Бо-ж хто яе падпісаў? Мамонька — былы эс-эр. Чалавек, які ўсё жыцьцё нічога не робіў, а толькі шкодзіў другім у рабоце. Радны - Крук, які так сама вітаў учора Вас — прайшоў па бальшавіцкаму сьпіску. Пасол Шапель, б. вызваленец, пасьля камунізуючы НПХ-эвец, сябра польскіх ультра—левых партыяў, які пралез у Сойм беларускімі галасамі, але да беларускасьці прызнаўся толькі тады, калі затрашчаў мандат, а ягоныя „ідэолёгія“ НПХ-оўца аб'яўлена антыпаньствовай. Далей ідзе Міткевіч... О! гэта ўжо зусім вядомая вялікасьць... з выбараў у Сойм у 22 г., калі ён разьбіваў белар еднасьць... Аб іншых — гутарыць няма чаго: нейкія 000..

Але вось іншая справа —другая лістоўка, падпісаная п. Умястоўскім. Іншая не дзеля таго, што п. Умястоўскі палітычна мае большую вартасьць, ці вагу ад тых, з кім сяньня выступіў „адзіным фронтам“. Але дзеля таго, што п. Умястоўскі, як ён сам сябе зарэкамэндаваў учора пры павітаньні Вас — стары беларускі пісьменнік. Ягонае выступленьне проці Зьезду — проста нейкая дзіцячая выхадка, Рарэклямаваўшы гэтак сябе ўчора, ён сяньне бы дзіцяне мармоча: „прывітаў... але... памыліўся“... „прыняў за Зьезд — жменю людзей“..

Паны! Калі хто бярэцца за палітыку, — гэтак мыляцца ня можна, а стараму ды яшчэ беларускаму пісьменніку — проста сорам выступаць гэтак проці І-га Зьезду сапраўды выбраных прадстаўнікоў Народу! Канешна ён выставіў сабе гэтым найлепшы

атэстат. Вы бачыце, чаго можна спадзявацца ад палітыка, які 87 выбранцаў Народу сьмее называць „жменяй людзей"! У паступку п. Умястоўскага відаць толькі адно: бязсільная злосьць і завісьць, што вось ня ён, а нехта другі працуе з Народам.

Адозва п. Умястоўскага, паміма абразы ўсяму Зьезду, яшчэ зьмяшчае інсынуацыі проці нас у зьвязку з тым, што нашыя арганізацыі чэрпаюць сродкі з „сьвета—калёровай ігры".

Паны! Што арганізацыям нашым дае сродкі „Беларуская Хатка"— ніхто не ўкрывае. Скуль-бы сродкі ня йшлі, абы яны не пахлі здрадай — калі яны ідуць на справы карысныя Народу — яны ня могуць быць ганебнымі. Грошы, якія мы маем, ідуць, як Вы самі ведаеце, на агульную справу. — Вы бачылі бібліотэкі — чытальні „Прасьветы" на вёсках, бачылі тэатральныя трупы, чытаеце нашую газэту, маеце выданыя намі законы. У выбарчай акцыі — вы бачылі нашых прадстаўнікоў, інструктараў, нарэшце сянь няшні Зьезд — сабраўся пад дахам той-жа „Хаткі". Апрыч таго — „Хатка" дае заработак больш як 60 безработным, пераважна беларусам...

П. Умястоўскі, які іграе тут ролю нявіннай у сэнсі грошаў Зузанны; мае амаль ня столькі-ж, колькі мы. Працуе ён ужо 8 месяцаў. А што ён зрабіў за свае з „чыстых" крыніцаў паходзячыя грошы? Апрыч газэты - ня даў і не дае нічога, не стварыў нічога, нічым сябе творчым не выявіў...

Паны! Канешна прайсьці над гэтым да дзеннага парадку нельга Але і рэагаваць трэба так, каб хто не сказаў, што Зьезд — ... з гарматаў страляў па... вераб'ям.. Даць гэтым панкам навучку і годзе!. (Доўгія воплескі.)

ПРАМОВА СЭН. НАЗАРЭЎСКАГА.

Сэн. Назарэўскі выступае проці палітыкі, якую ўнёс на Зьезд Мамонька і для якой можна знайсьці другое мейсца і час. Але гаспадарчымі спр вамі Радныя павінны заняцца. Затым выступае проці рэвалюцыйнага спосабу, які прапанаваў Мамонька.

ПРАЦА КАМІСІЯЎ.

Пасьля агульнай дыскусіі быў аб'яўляны перарыў, у часе якога была адчынена запісь сябраў у камісіі: гаспадарча-зямельную, культуральна - асьветовую, агульную і рэдакцыйную. Пасьля паўтарагадзіннай працы камісіяў былі выпрацаваны наступныя рэзалюцыі:

РЭЗАЛЮЦЫІ.

І. У СПРАВЕ ГАСПАДАРЧА-РОЛЬНАЙ.

1. Найхутчэйшае правядзеньне рольнай рэформы.
2. Дарэзка зямлі падчас камасацыі, падзел на хутары і меліярацыя пры адначасовым урадавым крэдыце.
3. У часе пераходу на хутары, як роўным чынам пры камасацыі і меліярацыі дамагацца грашовай запамогі.
4) Устрымаць прыватную спэкуляцыю зямлёю, ня выключаючы спэкуляцыі зямлёю усялякага віду.
5. Імкнуцца, каб камасацыя была выпаўнена ў поўнай меры законнай нормы аб камасацыі, якая датычыць абавязковай дарэзкі гэтак зв. „упоўнаральненьня" карлаватых гаспадарак.
6. Арганізаваньне дзяржаўнага рольнага банку з спэцыяльнаю мэтаю запамогі сялянам падчас дакупкі зямлі.
7. У часе парцэляцыі абшарніцкай і іншай зямлі ў першую чаргу здавольніць патрэбы мейсцовага сялянства.
8. Выдаці дзерэва на адбудову зьнішчаных у часе вайны гаспадарак. Тым гаспадарам, якія выходзяць на хутары, будулец павінен выдавацца самаўрадамі на карысных варунках.
9. Дзеля нястачы дзерэва апаловага і беднасьці насяленьня — такса на дзерэва апаловае як з дзяржаўных лясоў, гэтак і прыватных павінна рэгулявацца гміннымі ўрадамі.

УВАГА: Усе палёгкі павінны ўдзяляцца толькі тым гаспадарам, права якіх на гэта будзе сцьверджана самаўрадам.

10. Для паднясеньня гаспадарчага роўня краю прызнаецца неабходным:

a) пашыраць сеткі культуральна-гаспадарчых арганізацыяў, як ральнічныя колкі, малочныя, сыраварні і г. д. пры шырокім удзеле інструктараў — беларусаў.

b) пашыраць спажывецкія і вытворчыя каапэратыўныя арганізацыі.

c) утварэньне пунктаў гадоўлі расавага статку, паказацельных гаспадарак (агародніцтва, садаводзтва, пчалаводзтва, гадоўля птушак і г. д.)

d) Утварэньне пунктаў пазычкі землярбскіх машынаў для шырокага карыстаньня сялянамі.

e) Шырокая арганізацыя назычковых касаў, сялянскіх банкаў, таварыстваў узаемнага крэдыту і г. д.

f) Павялічэньне лічбы аграномаў і аграномічных інструктараў для шырокай і даступнай запамогі сялянству.

11. Прасіць аб скасаваньні падатковых залегласьцяў дробным і бедным гаспадарам наагул, а асабліва залегласьцяў зямельных з адначасовым пераглядам ападаткаваньня дробных гаспадарак.

12) Шырокая і даступная праўная запамога для сялянства праз адчыненьне пры гмінных і павятовых самаўрадах спэцыяльных павятовых бюро.

Беларусы Радныя! Запісывайцеся да свайго камітэту па справам Самаўрадаў!

II. У СПРАВЕ КУЛЬТУРАЛЬНА-АСЬВЯТОВАИ.

Першы Зьезд Радных Беларусаў Віленскага і Наваградзкага ваяводзтваў пастанавіў:

1. Імкнуцца да правядзеньня школьнага плебісцыту ў варунках свабоднага выяўленьня волі насяленьня.

2. Наданьня правоў існуючым сярэднім беларускім школам.

3. Грашовая запамога для культуральна-асьвятовых беларускіх арганізацыяў на вёсцы.

4. Дапушчэньня ўсіх беларускіх матурыстаў да вышэйшых польскіх школаў.

5. Адчыніць кафэдру беларусазнаўства пры Віленскім унівэрсытэце.

6. Даручыць Т ву „Прасьвета", каб прасіла Міністэрства Асьветы аб спыненьні школьнымі мейсцовымі ўладамі перашкодаў у адносінах да беларускага школьніцтва, асабліва ў адносінах да беларускай гімназіі ў Клецку.

7. Неадкладнае адчыненьне беларускіх школаў там, дзе насяленьне гэтага жадае.

8. Даць шырокую магчымасьць адчыненьня прыватных беларускіх школаў.

9. Адчыніць на кошт дзяржавы дзьве вучыцельскія сэмінарыі і пэдагогічны інстытут.

10. Адчыненьня беларускіх вучыцельскіх курсаў для ўсіх беларускіх вучыцеляк і вучыцеляў з мэтаю здабыцьця імі вучыцельскай кваліфікацыі.

11. Адчыніць беларускія гаспадарча-тэхнічныя і рэмесьляныя школы.

12. Залічэньня на эмэрытуру беларускіх вучыцеляў незалежна ад таго, у якіх школах яны працавалі раней.

13. Да школьнай працы павінны быць дапушчаны бяз розьніцы як беларускія вучыцелі, гэтак сама і вучыцелькі.

14. Прасіць Міністра Асьветы аб тым, каб беларускія вучыцелі, скончыўшыя вучыцельскія курсы у Вільні і Кракаве і працуючыя цяпер у польскіх школах, былі вернуты да беларускіх, ці утраквістычных школаў.

15. На вучыцельскія пасады павінны прыймацца вучыцелі — беларусы, не маючыя польскай кваліфікацыі, для якіх павінен быць устаноўляны тэрмін здабыцьця кваліфікацыі.

16. Прасіць Міністра Асьветы аб выдаленьні з пасады школьнага інспэктара Вялейскага і Маладэчанскага паветаў п. Плоімінскага, як чалавека, які сваею шовіністычнаю палітыкаю выклікае ўзмацненьне нацыянальных антаганізмаў.

III. У СПРАВЕ АРГАНІЗАЦЫЙНАЙ.

1. Зьезд прызнае неабходным існаваньне беларускай арганізацыі па справам Самаўрадаў, якая мела-бы на мэце ўдзяленьне шырокай юрыдычнай і іншай запамогі самаўрадавым працоўнікам Беларусам у межах закону аб Самаўрадах.

2. Арганізацыя гэта павінна мець характар апалітычны і займацца выключна справамі, уваходзячымі ў компэтэнцыю Самаўрадаў.

3. Зьезд канстатуе атсутнасьць арганізаванасьці як сярод гмінных радных, гэтак сама і соймікаў і павятовых аддзелаў.

4. Зьезд прапануе сваім сябрам падзяліць ініцыятыву у мэтах арганізацыі і дасягненьня згоды і салідарнасьці між усімі раднымі на гаспадарча-эканамічным грунце.

5. Зьезд прызнае неабходным у бліжэйшым часе склікаць павятовыя зьезды Радных з мэтаю накрэсьленьня пляну працы і уяўленьня патрэбаў насяленьня, сьцьвярджаючы, што соймікавыя зьезды гэтай мэты не дасягнулі.

6. На павятовыя зьезды запрасіць прадстаўнікоў Самаўрадаў.

Абед.

У першы дзень зьезду быў выданы для дэлегатаў Зьезду і госьцеў у памешканьні „Беларускай хаткі" (Завальная 6 — 4) абед. На абедзе выступалі з прамовамі адвакат Стэфан Міцкевіч, старшыня Бел. Нац. Рады п. А. Паўлюкевіч, сэнатар п. Назарэўскі, дэлегат Галоўнага Ўраду Партыі Працы на Віленшчыну п. Сьвідэрскі, рэдактар газэты „Nasz Kraj" п. Сьвенціцкі, п. Канапацкі, п. Друцкі-Падбярэзкі, п. Шыбут і іншыя. На абедзе быў прысутны прафэсар п. Владычко.

Даведаўшыся з прамовы п. Паўлюкевіча, што вядомы эўрапэйскі вучоны, прафэсар Віленскага Унівэрсытэту п. Владычко, парупіўся прыйсьці, каб сярод шэрай сялянскай беларускай масы пасядзець за скромнай вячэрай — радныя віталі прафэсара — патрона беларускай студэнцкай моладзі бурнымі галасамі: „няхай жыве!" Праф. у адказ сказаў гэткую прамову:

„Я зьяўляюся патронам беларускай студэнцкай моладзі. Я маю з гэтаю моладзю безпасрэдняе дачыненьне. І я праканаўся, што беларуская моладзь надта здольная і ёсьць лепшым матэрьялам.

Бязумоўным фактам ёсьць тое, што тут

на рубяж Эўрапэйскай культуры расьце новая беларуская культура, чэрпаючая сілы з здаровых народных нетраў.

Гэтая культура яшчэ маладая, але я пэўны, што яна будзе разьвівацца і займе пачэснае мейсца у культурах эўрапэйскіх і уложыць сваю долю ў агульную скарбніцу сусьветнай культуры".

Сэрдэчная і простая прамова паважанага п. прафэсара — паляка, патрона беларускай студэнцкай моладзі — глыбока парушына усіх прысутных, якія адказалі дружным, гэтак жа сэрдэчным: „няхай жыве нашы прафэсар Владычко!"

Абед закончыўся сьпевам беларускага нацыянальнага гімну „Ад веку мы спалі",

А 9 гадзіне вечара быў наладжаны ў салі Крэйнгеля (Людвісарская, 4) канцэрт Беларускага Хору, зарганізаванага Т-вам „Беларускай Хаткі", з удзелам салістаў: вядомага скрыпача, прафэсара віленскай кансэрваторыі п. Саламонава і сьпявачкі п. Зубовіч. Хор прапеяў з вялікім пасьпехам некалькі беларускіх і украінскіх песьняў. Па жаданьню прысутных некатарыя нумары праграмы паўтараліся па некалькі разоў. Канцэрт закончыўся а 12 гадзіне ночы. Усе разышліся ў найлепшым настроі, наградзіўшы хор і салістаў масаю воплескаў. На гэтым і закончыўся Зьезд.

Першы Зьезд Гмінных Радных — Беларусаў ў Вільні.

СЯБРЫ ЗЬЕЗДУ Ў САЛІ ПАСЕДЖАНЬЯ (Вільня, Вялікая № 47, б. саля „Паляс").

Водгукі у Прэсе.

Першы Зьезд Радных Беларусаў у Вільні спаткаў вельмі прыхільны водгук у многіх з самых распаўсюджаных у Польшчы польскіх часопісаў. Гэтак Кракоўскі „Illustrowany Kurjer Codzienny" (№ 312), адна з найбольш распаўсюджаных у Польшчы часопісаў, у спэцыяльнай карэспандэнцыі з Вільні пад загалоўкам „Першая маніфэстацыя лёяльнасьці Беларусаў", між іншым піша:

Пасьля прывітальных прамоваў былі высланы павітальныя тэлеграмы Прэзыдэнту Рэспублікі і Маршалку Пілсудскаму, роўным чынам тэлеграма з павітаньнем адбываўшамуся ў Варшаве зьезду дэлегатаў гмінных радаў, у якой беларускі зьезд „вітае конгрэс колегаў Радных з цэлай Польшчы і сэрдэчна жадае мі згоднай і плённай працы для дабра Дзяржавы і Народу".

Гэтыя тэлеграмы — заканчвае газэта, — гэта першая вялікая маніфэстацыя лёяльнасьці Беларусаў, сьведчачая аб засаднічай пераменe ў настроях сярод тамашняга вясковага насяленьня.

* * *

Але найбольшую ўвагу ўдзяліў Зьезду Цэнтральны орган Партыі Працы „Epoka" (№ 309), блізка стоячая да цяперашняга ўраду Маршалка Пілсудзкага. Акрэсьліўшы падрабязна ўвесь ход 2-х дзённага Зьезду ад пачатку да канца і прывёўшы поўны тэкст

прывітальных тэлеграмаў і вынесяных зьездам рэзалюцыяў, газэта піша:

Заслужвае на ўвагу факт пераменьы ў настроі беларускага нясялёньня ў кірунку лёяльнай і творчай працы на гаспадарчым і эканамічным грунце.

Спакойны, цэлавы і паважны ход паседжаньня зьезду, адбываўшагася пад знакам поўнай лёяльнасьці і супрацоўніцтва з братнім Польскім Народам у духу праграмы цяперашняга Ураду Маршалка Пілсудзкага, дарэмна прабавалі сарваць дапушчаныя на Зьезд, як госьці, вядомыя сваімі скандаламі (warcholstwem) дзеячы, як пасол Шапель, Мамонька, радны м. Вільні грамадавец Крук і іх прыхвасьні, раскідаўшыя праклямацыі з зьместам, ня згодным з духам і настроем Зьезду. Гэтыя спробы Зьезд асудзіў аднагалосна прынятаю рэзалюцыяй.

* * *

„Тры Беларускіх Зьезды".

Пад гэткім загалоўкам зьмешчана у № 23 органу Партыі Працы (урадовая партыя) „Наш Край" перадавіца, якая з'яўляецца водгукам на быўшы 6 і 7 г. м. Зьезд Беларускіх самаўрадавых радных. Зьмяшчаем яе амаль цалкам, як доказ таго, што найбольш моцная і уплывовая сяньня партыя, польскай дэмакратыі шчыра, прыхільна і спагадна трактуе Беларускія справы і справядлівыя жаданьні і патрэбы нашага Народу.

Даўшы кароткі нарыс сучаснай сытуацыі ў нас, аўтар піша:

„А вось прыклады разьбіцьця, ці проста кажучы — скандальства („warcholstwa") некатарых беларускіх дзеячоў, якія ірвуцца сяньня да кіраўніцтва апініяй і справамі свайго народу.

У дні 6 і 7 г. м., аб чым, паміж іншым, мы даем на другім месцы, адбывалася першая ў адраджонай Рэчыпаспалітай конфэрэнцыя радных і войтаў Беларусаў з ваяводзтваў Віленскага і Навагрудзкага, скліканая праз Беларускі Камітэт па справам самаўрадавым, арганізаваны у б. г. праз Беларускую Нацыянальную Раду, сапраўды найбольш сяньня творчы і сьвядомы сваіх мэтаў, а афіцыяльна ужо некалькі год істнуючы орган Беларускага Народу.

Пры гэтай аказыі з здаваленьнем маглі мы сьцвярдзіць нябывалы поступ творчай працы Беларусаў ува ўсіх галінах самаўрадавай гаспадаркі, які ідзе, у пары з высокай грамадзкай сьпеласьцю выбранцаў і прадстаўнікоў колькі сот вёсак і мястэчак, у большасьці, а мо, і выключна з беларускім насельніцтвам.

З няменшым здаволеньнем сьцвярджаем такт арганізатараў Зьезду, якія у поўным зразуменьні значэньня самаўрадавых і гаспадарчых справаў, на Зьезд гэты запрасілі шмат асобаў, не маючых нічога супольнага з кірункам іх, арганізатараў, працы і з гары выключыўшымі усялякую палітычную дыскусыю, каб гэтым шляхам стварыць на будучыню супольную падставу сужыцьця сялянскіх групаў свайго Народу.

Той, хто да Зьезду, у незразуменьні стану рэчаў, мог мець нейкія сумлівы аднос на напрамку працы Беларускай Нацыянальнай Рады, а асабістыя імкненьні і удзел у іншай працы палітычнай, гаспадарчай ці культурнай не дапушчалі яго падаць руку *ініцыятарам сужыцьця*, не павінен быў паказвацца на Зьездзе, ані гасьціннасьць яго арганізатараў выкарыстоўваць на перагляд рэзультатаў уласнай працы і асабістых імкненьняў, каб у гэтым знайсьці выхад дзеля устанаўленьня погляду на дабро агулу сваіх спаўграмадзянаў.

Тымчасам сталася іначай. Правы гасьціннасьці з гары з'ігнаравалі прадстаўнікі вялікшых групаў, як Ха-дэкі ксяндза А. Станкевіча, або падзеленага некалі моцнага Сялянскага Саюзу, а выкарысталі прадстаўнікі малых групак, альбо кандыдаты на верхаводаў толькі ўдалі яшчэ будучых партыяў.

Гутарка тутака аб так розных заслугамі, як роўна пaглядамі і здольнасьцямі, як ведамы літэрат і публіцысты, апошні рэдактар „Беларускага Дня" п. Ф. Умястоўскі, а тыповыя скандалістыя („warcholi") і шукачы „Залатога Руна", як пасол Антоні Шапель, экс-эс-эр Мамонька, камунізуючы на Віленскім бруку радны Кузьма Крук, А Мітκевіч і іх прыхвасьні у стылю студэнта Луцэвіча і інш.

Гэтыя паны, не выключаючы рэд. Умястоўскага, што із шчырай прыкрасьцяй адцеміць мы павінны — аднясьліся да парадку нарадаў Зьезду спосабам, які надта многа кажа — аб іх уласнай моцы.

П. Мамонька зрабіў скандаль праз сваю недапушчальную палітычную агітацыю у часе нарадаў Зьезду і раскідваньне дэмагогічных праклямацыяў, быццам абуджанай да жыцьця неякай беларускай сацыял-дэмакратычнай партыі; пасол Шапель і радны Крук „пратэставалі" няма ведама пашто і проці чаго, а супрацоўнік „Маланкі" студэнт Луцэвіч, дык проста быў выкінуты з салі нарадаў на другі дзень З'езду, бо ўвайшоў туды, будучы ня надта цьвярозым дый веў сябе, як на кірмашу.

Найбольш сумным зьяўляецца тое, што у вачох сабраньня *перкарэсьліў сябе, як палітыка, ведамы пісьменнік п. Умястоўскі* (курсыў наш. Рэд.) ад якога найбольш можна была спадзявацца, што *ён свaей асобай ўзмац-*

ніць у арганізацыйна спаянай Беларускай Нацыянальнай Радзе яе творчыя сілы. Гэтый-жа *п. Умястоўскі* паміж іншым — два тыдні таму *склікаў свой зьезд, на якім меў ажно 18 прыхільнікаў сваей газэты!* (курсыў наш. Рэд).

Дык пераходзячы да парадку дзеннага над скандалістымі *гатунку Шапеляў і Мамонька, якія апрыч сябе сапраўды нікога не прадстаўляюць,* (курсыў наш. Рэд.) верым, што *„адозва п. Умястоўскага“* падчас З'езду была *фатальным непаразуменьнем, якое пярэчыць ролі, каторую узяў на свае літэрацкія плечы п. Умястоўскі.* (курсыў наш.).

Беларускі Самаўрадавы З'езд пакінуў пасьля сябе вялікае уражаньне, *а яго значэньне хоць-бы з увагі на спэцыфічны характар, гаспадарчай конфэрэнцыі — ня можа быць на'т раўняны са значэньнем гэтак рэклямаваных Зьездаў: літэрацкага п. Умястоўскага і палітычнага Беларускай хрысьціянскай дэмакратыі, аношні з якіх адбываўся у Вільні* (курсыў наш. Рэд.)

Не прадрашаючы далейшага разьвіцьця падзеяў у ажыўленым сяньня, дзякуючы зьнічтажэньню гэткай зморы, якой была „Грамада“ у беларускім жыцьці — *з свайго боку шчыра жадаем перамогі тым, якія даюць творчую працу а не гучныя гутаркі* (курсыў аўтар).

На гэтым шляху, пакуль што знаходзіцца выключна адча Беларуская Нацыянальная Рада з усімі падпарадкаванымі ёй культурнымі і гаспадарчымі арганізацыямі“.

Да гэтай стацьці няма чаго дадаваць. Тут есьць і прызнаньне значэньня і рэзультатаў працы Бел. Нац. Рады, а роўным чынам ацэнка, асуд тым безадказным выступленьням гора — палітыкаў ála Шапель, Мамонька et C-o, якія, ня могучы самі нічога стварыць, ані зрабіць для нашага мнагапакутнага народу, з дзікай проста зайздрасьці, што работа ідзе бяз іх, і ёсць рэзультаты гэтае работы — усе высілкі свае скіравалі на тое, каб перашкодзіць працы на карысьць Народу. Што ім Народ і яго доля? Ім важна іхнія асобы і асабістыя інтарэсы. Ідуць выбары, пахне мандацікамі... Адсюль іх дэмагогія і спробы ігры на эфэктах. Але як З'езд, так верым і увесь Народ наш ацэніць, як трэба нягодную работу гэтых паноў і калі яны прыйдуць да Народу за галасамі пры выбарах у Сойм, — Народ адкажа ім тым, чым адказалі радныя, прадстаўнікі гэтага Народу на Зьезьдзе 7 г. м., а іменна выклікамі: вон!

Пераклад з польскага

Некалькі слоў аб самаўрадзе і працы Радных-Беларусаў.

З сапраўднай прыемнасьцью бяру ў рукі пяро, каб у друку, на старонках першай беларускай Самаўрадавай часопісі кінуць некалькі вольных увагаў і зацемак аб самаўрадавай працы наагул, а асабліва аб працы Радных — Беларусоў, якія атрымалі магчымасьць на грунце воластных радаў і соймікаў дабівацца палепшаньня быту свайго Народу.

Вось-жа трэ прыпомніць, што дагэтуль на Усходніх землях Рэчыпаспалітай самаўрад быў кепска зразумелы і трактаваны праз дзейнікі, маючы над імі пагляд, у першай чарзе праз Старастаў, а далей — праз цалком залежных ад іх вызначаных бурмістраў і войтаў. Шырокія масы ня мелі доступу ў Соймік, у валасныя Рады, ці Магістрат, дзеля гэтага ня магло быць на'т мовы аб нейкіх пазытыўных выніках працы, самаўрадавых арганізацыяў, не кантраляванай праз прадстаўнікоў ад насельніцтва, бо-ж самыя гэтыя органы паміж іншым засталіся ў стане хваравлівай тымчасовасьці.

Ані водны, хотьбы ажыўлёны найлепшымі імкненьнямі, войт або бурмістр ня меў магчымасьці рабіць нешта згодна з жаданьнямі і трэбаваньнямі насельніцтва, бо быў зьвязаны воляй сваіх нібы-та хлебадаўцаў у „гары“, якія надавалі ўсёй працы самаўрадаў кірунак паводле сваіх поглядаў.

„Рыба заўсёды пачынае сьмярдзець ад галавы“, дык трудна было дамагацца, каб валасны самаўрад, або яго сябры былі добрыя, калі самым наглядчым ўладам вельмі шмат можна было зрабіць закідаў.

Канец гэтаму сумнаму стану ў значнай меры, кажучы па праўдзе, палажыў г. зв. „маёвы пераварот“, ад якога ў Рэчыпаспалітай пачалі ўстанаўлівацца новыя жыцьцёвыя вартасьці і саўсім новыя формы ўрадаваньня.

Да працы на кіраўнічых становішчах дапушчаны новыя людзі, з больш шырокімі, чым іхнія папярэднікі, небасхіламі думкі, якія, бяручы прыклад з творца перавароту Маршалка Пілсудзкага, падпарадкаваліся ягонай „волі ўрадаваньня“ і распачалі ўва ўсіх галінах жыцьця працу ад падставаў.

Калі ўжо былі спынены благія звычаі, пазбаўленыя магчымасьці шкодзіць, Сойм з чэрадой дармаедаў, — урад маршалка Пілсудзкага ўзяўся за ўрэгуляваньне дагэтуль занядбанай самаўрадавай нівы.

Былі вызначаны ў ва ўсей Дзяржаве, а значыцца і ў нашы Краі новыя выбары на прынцыпах роўнасьці і пропорцыянальнасьці і, што важней усяго — гэты прынцып усюды быў праведзены ў жыцьцё.

Гэткім чынам Самаўрад аказаўся ўзмоцнены прадстаўнікамі самых шырокіх масаў людносьці, атрымаўшы, згодна з воляй гэтых масаў, новых сябраў і кіраўнікоў, і сяньня можа свабодна працаваць і разьвівацца.

Вельмі шкадую, што ў мяне нямашака пад рукой даных, паказваючых лік прадстаўнікоў беларускай вёскі. Аднак-жа лік гэтых пэўне-ж зьяўляецца адпаведным сапраўдным нацыянальным суадносінам насельніцтва, та-

кім чынам, што ў ваяводзтвах Віленскім і Навагрдзкім большасьць у аднашэньні да ліку радных іншых нацыянальнасьцяў, не выключаючы і Польскай.

Для сяньняшніх радных — Беларусаў самаўрад ёсьць першы курс школы ў грамадзкай і нацыянальнай працы.

Час пакажа, ці гэтая школа ў сваім далейшым разьвіцьці вытворыць адпаведныя характары і ці ўстановіць сярод новага пакаленьня дзеячоў новыя крытэрыі на ход далейшага жыцьця беларускае вёскі.

Самаўрадавы дзеяч павінен пакінуць прафэсыянальнае палітыканства, якое атручывала жыцьцё яго вёскі, павінен пазнаць самаўрадную вартасьць гэтага жыцьця ў працэсе мазольнай культурнай і гаспадарчай працы. (курсыў аўтара).

Пераходзячы затым да памянёных у пачатку гэтага артыкулу ўвагаў аб працы Радных — Беларусаў, думаю, што тыя Радныя, з якімі я пазнаёміўся на быўшым 6—7 г. м. Самаўрадавым Зьездзе ў Вільні, даюць усялякую гарантыю таго, што яны добра разумеюць свае пачотныя абавязкі ў сэнсі, ў якім я працу раднага разумею.

Хай-жа дазволена мне будзе паўтарыць тых колькі словаў, якія я сказаў у часе Зьезду ў сваей прамове на банкеце. І так сама, як тады,—шчыра прызнаюся, што быў неспадзеўкі прыемна зьдзіўлены дзелавым і паважным ходам нарадаў паноў радных Як журналісты і публіцысты польскі, стоячы ў данным выпадку на становішчы безстароньняга пагл ядчыка, я бачыў у гэтым залог лепшае будучыні для беларускага Народу.

Узварушылі мяне вашыя не ілжывым імкненьні да споўжыцьця і супрацоўніцтва з народам Польскім.

Ваш Зьезд, грамадзяне, паказаў, што вы ведаеце да чаго імкнецеся і якімі сродкамі Беларускі Народ можа мэту сваіх таемных лятуценьняў зьдзейсьніць.

Дзеля гэтага застаецца тольті пажадаць, каб падобны кірунак працы на самаўрадавай ніве быў пуцяводным агулу Радных беларускіх.

Хай-жа жыве салідарнасьць і творчая праца Радных беларускіх! *Б. В. Сьвенціцкі*
Рэдактар часопісі „Nasz Kraj“

Ад Рэдакцыі. Зьмешчаючы з прыемнасьцю артыкул рэдактара часопісі „Nasz Kraj“ п. Сьвенціцкага, лічым патрэбным адцеміць гэты першы прыклад, калі польскі публіцыста забірае голас на шпальтах беларускай часопісі. Думаем, што гэты факт удзелу прадстаўніка польскага грамадзянства ў акцыі, маючай агульна-краёвую вагу і значэньне, знойдзе свой одклік. З свайго боку лічым, што на грунце самаўрадавым гэткая супольная праца ёсьць пажаданай і неабходнай.

Самаурад, творчая праца і „палітыка“.

(Замест прывітаньня Першага Зьезду Радных Беларусаў).

Даўна, ды слушна было сказана, што „палітыка дзеліць, культура еднае“. Запраўды-ж „палітыка у тым дрэнным разуменьні, якое прынята паўсюды ў нашыя ненармальныя часы, ёсьць перадусім, амаль ня выключна — барацьба ды грызьня розных палітычных, грамадзкіх, сацыяльных групаў і партыяў паміж сабой. Дык ясна, што барацьба гэта ідзе значна далей творчага змаганьня, ці канкурэнцыі, якія маюць мэту ствараць паўнату дый забясьпечыць усебаковае разьвіцьце шматгалінная жыцьця. Бо-ж табы гэтае нармальнае змаганьне — ў сынтэзе —ператвараецца ў супрацоўніцтва ўсіх гэтых розных, побач з сабой істнуючых у адзіным супольным сацыяльна - палітычным арганізме грамадзкіх групаў. Але ж у нас у тым і розніца і шкоонасьць нашай партыйнай барацьбы, якой захоплена, якой папросту атручана нашае жыцьцё, што кожная партыя ўважае дый заяўляе сябе—адзінай, маючай правы, на істнаваньне ў грамадзкім арганізме, і тым самым — адмаўляе усім іншым цалком права на жыцьцё і на працу ў ім на агульную ды супольную карысьць... Страшэнная шкоднасьць такой барацьбы ад'эмна-палітычнага зьместу ў тым, што пры ёй зусім забываецца аб найвышэйшых інтэрэсах усяго грамадзкага цэлага: гэтыя інтэрэсы цалком засланаюцца „бліжэйшай мэтай“ — зьніштажэньня праціўнікаў.

У нашыя часы, а асабліва у нашым бедным з бедных беларускім грамадзянстве, якраз справу ставяць так амаль ня ўсе нашыя партыі ды групы! Усе яны толькі і жывуць узаемнай не авісьцяй, ўсе яны хацелі-б папросту зьесьці жыўцом адна адну. І гэта так перад усім таму, што ўсе нашыя партыі наогул вельмі мала працуюць у рэальным жыцьці—на карысьць таго роднага народу, які усе яны так лёгка хочуць ушчасьлівіць на паперы у гучных словах сваіх партыйных праграмах, палітычных дэклярацыях, дый ў заядлай злоснай палеміцы проці сваіх праціўнікаў у сваіх газэтах.

Наш агульны грэх — гэта недахоп грамадзка-палітычнага ўзгадаваньня нашага грамадзянства. Ня будзем, ведаючы яго карэньні ды прычыны, цалком вінаваціць у ім наша грамадзянства. Не, шмат віны за гэты грэх ляжыць на тых ненармальных варунках і абставінах, якія створаны для абсалютна бязуладнага беларускага грамадзянства тымі, хто ўзяў сабе ў яго родным краі — цалком усю ўладу, ўвесь уплыў на жыцьцё Краю, пазбавіўшы гэткім чынам беларускі народ у цэлым усіх магчымасьцяў пастуо-

вага, пляноватага разьвіцьця і самаўзгадаваньня шляхам рэальнай працы над палепшэньнем свайго жыцьця і краю, працы, якая бязумоўна, навучаючы маральна-грамадзкай, а ў далейшым — і палітычнай адказнасьці, вымагае для яго-ж і пэўнай меры ўлады...

Мы не баімся проста і рашуча сьцьвярдзіць гэты бяспрэчны факт учасьця грэха польскай ўлады і грэха беларускага грамадзянства, — ў стварэньні і ўгрунтаваньні ў ім нерэальных настрояў. Пазбаўляючы беларускае грамадзянства магчымасьці працаваць на народнай ніве ў ва усіх галінах культурна-гаспадарчай працы, польская ўлада проста змусіла найбольш актыўныя, найбольш выдатныя яго адзінкі неяк круціцца ў пустацэ, у якой іх творчая энэргія, ня маючы рэальнага аб'екту, скажалася, выраджалася, ператваралася ў „палітычны нігілізм“, у „чыста палітычную“ барацьбу, ставячую сабе нерэальныя, недарэчныя, безатказныя, адемныя, самазабіўчыя мэты зьніштажэньня праціўнікаў, а даводзячую фактычна да самазьніштажэньня гэтых адзінак дый ў далейшы і ўсяго грамадзянства...

З вышэйсказанага ясна, як дзе шукаць выхаду з створнага тупіку, якога леку ад гэтай залішне ўжо далёка пасунуўшайся хваробы. Творчай энэргіі народу і яго грамадзянства трэба даць нармальны выхад, нармальныя шляхі дзеяньня, працы і ўлады ў сваім жыцьці, ў сваім краі. І мы так сьмела і ясна ставім гэтае пытаньне цяпер, з асаблівай прыемнасьцяй сьцьвярджаючы, што новая польская ўлада, здаецца, зразумела „першародны грэх“ панаваўшага над намі дагэтуль полскага нацыяналізму, — грэх недаверра да Беларускага Народу, да яго арганізаванага грамадзянства, і стала на шлях стварэньня для яго магчымасьці выхаду з тупіку безуладнага істнаваньня, дый вылячэньня ад указанай вышэй хваробы „палітычнага нігілізму“...

Павольна, цяжка рэалізуецца на мясцох, дзе пануе яшчэ шмат дзеячоў „старай сыстэмы“, шчыра дэмакратычная, веручая ў сілы і добрую волю нашага народа думка новай польскай улады, здаецца, цалком высьветленая ды дасьпеўшая ў уладным, кіруючым дзяржаўным цэнтры... Але ўсё-ж пачатак зроблены, шлях накрэсьляны, напрамак паказаны ўладнай рукой, і дасяжэньне мэты ўжо ў значнай меры залежыць і ад нас, ад самога беларускага грамадзянства... Бо-ж іншая рэч — змагацца з надужыцьця мі мясцовай адміністрацыі, рэалізаваць у творчай працы свае правы і інтарэсы, калі яе незаконныя перашкоды ўзапраўднасьці, хаця і „неафіцыяльна“, падтрымліваюцца цэнтральнай уладай, як гэта было дагэтуль пры панаваньні нацыяналістычных урадаў у Польшчы, страшэнна дэмаралізаваўшых з абодвух бакоў нашае жыцьцё, а іншая рэч — мець заўсёды пэўнасьць, што на ўсякае нарушэньне закону, на ўселякі гвалт над правам чалавека—грамадзяніна — працаўніка— на мясцох можна знайсьці верную ўправу, ахову ды абарону ў цэнтры.

Сучасны ўрад па ўплывам, а калі і трэба, дык і ўладным націскам свайго павадыра Маршалка Пілсудзкага дае нам, беларусом, магчымасьць працы самастойнай, уладнай і адказнай ў самаўрадах. Сучасны ўрад даў нам магчымасьць у вольных выбарах паслаць у гмінныя рады сваіх лепшых грамадзян—працоўнікоў — беларусаў, забясьпечыўшы нас ад пагражаўшага нам націску ды гвалту з боку „ваяўнічага польскага нацыяналізму“, які яшчэ такі сільны на мясцох! Праз нашыя Беларускія Самаўрады мы можам, паміма скампрамітаваных палітычных партыяў, дамагацца нашых правоў перад усім ад нас-жа саміх, папросту уласнымі сіламі, ўласнай працай, будуючы нашае культурнае, грамадскае і гаспадарчае жыцьцё...

І мы павінны яшчэ раз адзначыць, як нашую галоўную здабычу, як найдаражэйшую цэннасьць, дадзенную нам новай польскай уланай, гэта тое, што па гэтай творчай, культурнай і гаспадарчай працы будуць цаніць чалавека не паводле таго, ў якую партыю ён запісаўся, ды якія чужыя словы ён навучыўся паўтараць, як папуга, але толькі паводле яго рэальнай вартасьці, як працаўніка—барацьбіта на полі працы на карысьць народу. Бо-ж толькі гэтым шляхам наша грамадзянства вылячыць ад сваей страшэннай „палітычнай хваробы“. Толькі тады яно кіне тую фальшывую „палітыку“, якая дзеліць грамадзянства, каб яго загубіць яго-ж уласнымі рукамі, а распачнэ тую запраўды культурна-грамадзкую працу, якая лучыць усіх у адзінае грамадзянства, ствараючы запраўды моцныя, трывалыя падрубы і падставы для будаваньня на іх у прышласьці адзінага сьвядомага, спаянага гэтай ведай і працай, дык дзеля таго дастойнага, самастойнага і незалежнага нашага істнаваньня.

Калісь на ўсіх заграгічных курортах ды санаторыях, асабліва ў даваеннай Нямеччыне, усюды былі надпісі: „уселякія палітычныя размовы забаронены“...

Праца ў самаурадах для беларускага грамадзянства і зьявіцца такой „санаторыяй“, дзе яно павінна будзе вылячыцца ад сваей „палітычнай хваробы“. Найбольш ярых „палітыкаў“ можам пацешыць: палітыка ад нас ня ўцяче, але наадварот, у гэтых „апалітычных“ санаторыях-самаўрадах мы самі толькі дасьпеем да запраўднай палітыкі, да якой цяпер, як сьцерджана жыцьцём, як усьцяж сьцьвярджаюць, палямізуючы, ці прасьцей—лаючыся адзін з адным, павадыры нашых „палітычных партыяў“, усе мы яшчэ вельмі і вельмі недарослыя.

Дык „першай брыгадзе“ радных беларусаў—прывітаньне!

Стары „земец“ — беларус.

Самаурадавая Хроніка.

— Зьезд войтаў і гмінных пісараў Віленска-Троцкага павету. 20 га гэтага месяца адбыўся ў Вільні Зьезд Войтаў і гм пісароў В л Троцкага па вету.

Парушаліся справы: аб способе агульнай перапісі дамовай жывёлы, аб сыц гаьньі падаткаў, аб наданьні абывацельства, а гэтак сама аб рэестру № 3, які датычыцца ўсіх чужаземцаў, асеўшых на абшару гміны. Даволі драбязгова абглядалася справа аб но вых падставах бюджэтаваньня і новых правілах рахунковасьці, якія будуць абавязковымі ад новага году

Кожны войт атрымаў шарварачныя статуты, каб, карыстаючыся імі, паступова правясьці ліквідацыю шарварачных павіннасьцяў.

— Просьба аб інтэрвэнцыі. Жыхары Жодзіскай гміны Вялейскага павету пісьмом за подпісамі каля 100 асобаў зьвярнуліся да Бел. К-ту па спр Самаўрадаў з просьбаю аб інтэрвэнцыі ў п. Віленскага Ваяводы ў справе незацьверджаньня Вялейскім Старостай п. Нітаслаўскім без усялякіх прычынаў выбранага войта гр. Юльяна Аўгустыновіча.

Просьбе дадзены ход і справа высьвятляецца.

Перавыбары да Гмінных Рад. У канцы кастрычніка і ў пачатку лістапада г. г. адбыліся пера выбары да гмінных Рад, — Клецкай, Говэзьнянскай Сноўскай і Ланьскай Нясьвіск. павету.

Выбраны: ў Клецкай — 6 беларусоў і 4 палякі ў Говэзьнянскай — 8 бел. і 2 палякі і ў Сноў кай —, 7 бел., 2 палякі і 1 жыд.

Выбары войтаў вызначаны на 24, 25, 26 і 27 гэтага месяца.

— Местовыя камунальныя ўладжаньні. У Вільні на гэтых днях адбыўся адчыт інжэнэра І. Глятмана, які ядаўна па даручэньню Віленскага Магістрату езьдзіў за граніцу і прыглядаўся да тамашніх камунальных уладжаньняў. Між іншым цікава: ў Бэрне (Швэйцарыя) у местовай рэзьні абслуга складаецца з 7 вэтэрынараў, 6 урадаўцаў, 12 старажоў і 30 іншых працоўнікоў. Статак з вагонаў выходзе проста на вагі. Тут-жа адразу пабіраецца і местовы падатак. На прадажу мяса можа выходзіць толькі з рэзьні. Статак забіваецца спэцыяльнымі маладкамі. Тут-жа ёсьць і халадзільнікі, дзе пераховуваецца мяса

Сабакі, якія ловяцца гіцлямі, так сама, як і ў нас — трымаюцца 15 дзён. Пасьля забіваюцца, ці перадаюцца ў вэтэрынарны Інстытут

Сала з забітых сабакаў зьбіраецца асобна і перэдаецца на фабрыкі на мыла Рэшткі паляцца ў спэцыяльных печах і атрымалае перарабляецца ў парашок ідзе на ўдабрэньне зямлі.

У Будапэшце (Вэнгрыя) для ўнармаваньня цэнаў на першыя патрэбы створана самаўрадавая адзінка, якая падлягае кантролі аправізацыйнай сэкцыі Будапэшскага магістрату. У ёй маецца шмат рожных аддзелаў, якія захопліваюць усе галіны першых патрэбаў, як напрыклад: аддзел біцьця птушак, дзе можа адразу зьмясьціць 50 тысячаў штук. З птушак па забіцьці пёры зьдзіраюцца без параньня, гэта каб даўжэй можна была трымаць у халадзільніках.

Яйцы ў спэцыяльных сартойнях перасартоўваюцца што дзённа каля 100 тысячаў штук. Кожнае яйцо перагляддаецца пад сьвятлом для спраўджаньня яго сьвежасьці. Есьць і малочныя, якія вырабляюць што дзённа да 10 тысячаў кілогр. масла.

У местовай пекарні 24 печы ў працягу 16 гадзін выпушчаюць 40 тысячаў кілягр. хлеба. Усе прадукты развозяцца зрана на 15 самаходах і 25 фурманках.

Для ўтрыманьня гэтага працпрыемства места мае свой ўласны банк Апрача таго ёсьць уласнае паграбовае прадпрыемства, гатэль для бедных і лазьня, дзе ёсьць гэткія аграмадныя басэйны, што шмат людзей могуць у іх разам плаваць.

Самаўрадавыараднік.

Некалькі адказаў на пытаньні некаторых Радных і Войтаў.

1. Пытаньне: Ці войт мае дысцыплінарную ўладу над гм пісарам і ці можа вызначаць яму кару ўвагаў і выгавараў?

Адказ Войт, як старшыня гміннага ўраду, мае права вызначаць кары — ўвагаў і выгавораў усім працаўнікам гміны, а значыць і гміннаму пісару, (р р. art. 56 і 57 Rosporządzenia Kom. Gen. Z. W. z dnia 26 IX 1919 г)

2. Пытаньне. Ці абавязаны войт гміны спаганяць штрафы, вызначаныя праз скарбовыя ўлады за нелегальную вырабку тытуню?

Адказ. Войт ня ёсьць абавязаным да гэтага, бо сьцяганьне грашовых кар выконваюць падатковыя сэквэстратары, якія маюцца пры падатковых урадах (ust 3 § 47 Rospоrz. Ministrów Skarbu i Sprawiedliwości z dnia 15 listop 1926 г. u Dz. U N 120 p. 693)

3. Пытаньне Ці настаўнік пачатковай школы мае права патрабаваць ад гміны бязплатных дроў на апал сваей кватэры?

Адказ Не мае права, бо гэта застала скасавана ust. z d 13 VII 1920 г. (Dz. Ust. N 65 p. 434).

4. Пытаньне. Ці аддзел павятовы мае права дысцыплінарна караць працоўнікоў гміны, звальняць іх, ці прыймаць без запытаньня Гміннай рады?

Адказ Аддзел павятовы ня ёсьць дысцыплінарнай уладай над працоўнікамі гміны, а толькі над войтам і солтысам (art. 46 dekretu z d. 4 II 1919 г.). Так сама аб прыняцьці і звальненьні працаўнікоў рашае гмінная Рада, але ўхвалу ў гэтай справе аб сэкрэтару зацьвярджае аддзел павятовы (art. 7 pkt. d. dekretu z d. 27 XI 1918 г.)

5. Пытаньне. Ці мае права войт карыстацца бязплатнымі фурманкамі?

Адказ Мае права, але ў справах службовых і ў той норме і варунках, якія ўхваліла Гмінная Рада.

6. Пытаньне. Ці залежыць войт службова ад Старасты, ці ад Аддзелу Павятовага?

Адказ. Урадавы характар войта ўзалежняе яго як ад Аддзелу Павятовага, так і ад Старасты. У ва ўсіх справах, прадугледжаных w art. 216 cz I ust. z г. 1864, дзе войт выступае, як орган Дзяржаўнай Адміністрацыі, ён у сваіх учынках павінен выконваць ра спарджэньні Старасты і дзеля гэтага і адпавядаць перад ім. А калі ён выступае прадстаўнікам гміны

як самаўрадавай адзінкі, дык у гэтым выпадку падлягае надзору і кантролю аддзелу павятовага, а значыць і адпавядае перад ім (art. 45 dek. z dn. 4-II 1919 r. Dz. Pr. P. P. N 13 poz. 141)

7. Пытаньне. Ці падчас абрадаў Гміннай Рады, пры галасаваньні біруць удзел усе сябры гміннага ўраду, ці не?

Адказ. Сябрамі гміннай Рады лічацца ўсе радныя, а гэтак сама і сябры гм. ураду (art 16 Rosporządz. Komis. Gen. Z. W. z d. 26 IX 1919 r. Dz. U. Z. C. Z. W. N 21), а значыць войт, заступнік войта і лаўнік на паседжанях Гміннай Рады карыстаюцца такім самым правам голасу, як і іншыя сябры рады.

Закон
АБ ПАВЕТОВЫМ САМАЎРАДЗЕ

Распараджэньне Гэнэральнага Камісара Усходніх Земляў, як устаў аб паветовым самаўрадзе.

(Dz. Urz. Z. W. № 90 poz. 1284).

На падставе арт. 2 прыказу Галоўнага павадыра Польскіх Войскаў ад 12 траўня 1619 г. (Dz. Urz. Zarz. Cyw. Z. W. № 3 z dn. 14 czerwca 1919 r. poz. 15), аб арганізацыі цывільнага Ураду на Усходніх Землях, занятых польскімі войскамі, загадваю увядзеньне на абшарах акругаў: Віленскага, Брескага і Мінскага паветовага самаўраду на наступных асновах:

I. Аб паветовых самаўрадавых хаўрусах (związkach) *) і іншых граніцах.

Арт. I. Паветовы самаўрадавы хаўрус ёсьць публічна праўная асоба. Тэрыторыяльна кожны паветовы самаўрадавы хаўрус абыймае адміністратыўны павет. Зьмена граніцаў адміністратыўных паветаў, пацягвае адпаведную зьмену абшараў паветовых самаўрадавых хаўрусаў.

Арт. 2. Калі з прычыны зьмены граніцаў (арт. 1 і 2) выявіцца патрэба раздзелу маемасьці заінтэрэсаваных паветовых самаўрадавых хаўрусаў, а такжа акрэсьленьне іх абавязкаў, тады, наскольні не будзе паміж імі дабравольнай умовы — разрахункі па маемасьці і падзел абавязкаў робіць начальнік тэй округі (цяперака ваявода), у склад якога ўваходзяць заінтэрэсаваныя паветовыя самаўрадавыя хаўрусы, або Генеральны Камісар Усходніх Земляў (цяперака Міністар Унутр. Справаў), у выпадку, калі самаўрадавыя хаўрусы ўваходзяць у склад больш, чым аднэй акругі (ваяводзтва).

Калі, з прычыны выдзяленьня з павятовага самаўрадавага хаўрусу гарадзкой гміны зьяўляецца патрэба падзелу маемасьці і абавязкаў заінтэрэсаваных самаўрадавых адзінак, тады, наскольні ня будзе паміж заінтэрэсаванымі самаўрадавымі адзінкамі дабравольнай ўмовы — робіць падзел гэты Начальнік Округі (ваявода).

*) Гмінныя рады павету, павятовы Соймік і „Wydział powiatowy" — складаюць паветовы самаўрадавы хаўрус (Рэд.).

На пастанове Нач. Округі (ваяводы) па вышэй паказаным справам, заінтэрэсаваным самаўрадавым адзінкам прыслугоўвае права ў працягу 4 тыдняў падаць жалабу Гэнер. Камісару Усх. Земляў (Міністру Унутр. Справаў), пастановы якога ёсьць аканчальныя.

Арт. 3. Распараджэньні ўрадовых уладаў і пастановы органаў самаўрадавых, якія абавязуюць па абшару, каторы выдзеляецца з даннага павету, застаюцца ў сіле, пакуль ня будуць адменяны, альбо зьменяны праз новае распараджэньне ўрадавых уладаў, ці пастановы самаўрадавых органаў.

Арт. 4. Гарадзкія гміны, выдзеленыя з паветаў, зьяўляюцца самаўрадавымі адзінкамі, раўназначнымі паветовым самаўрадавым хаўрусам і кіруюцца Гарадзкім Уставам з дн. 14 жніўня 1919 г. (Dz. Urz. Zarz. Cyw. Z. W. N 12 z dn. 22-VIII 19 r. poz. 99.)

Арт. 5. Паветовыя самаўрадавыя хаўрусы за згодай Гэнер. Кам. Усх. Земляў (Міністра Унутр. Справаў) дзеля асягненьня спэцыяльных паасобных самаўрадавых мэтаў могуць злучацца ў спэцыяльныя хаўрусы.

Арганізацыю і дзейнасьць гэткага спэцыяльнага хаўрусу рэгулюе статут, які зацьверджаецца Ген. Кам. Усх. Земляў (Міністар Унутр. Справаў).

Арт. 6. Дзеля абсуджэньня самаўрадавых справаў у межах заданьняў, узложаных на паветовыя самаўрадавыя хаўрусы, апошнія могуць ладзіць зьезды сваіх прадстаўнікоў за згодай Начальніка Округі (ваяводы), калі зьезд будзе складацца з прадстаўнікоў паветаў аднэй Округі (ваяводзтва), калі Зьезд склікаецца з прадстаўнікоў паветаў розных Округаў (ваяводзтваў), дык патрэба згоды Генеральнага Камісара Усх. Земляў (Міністра Унутраных Справаў).

II. Аб сябрах паветовага самаўрадавага хаўрусу.

Арт. 7. Сябрамі паветовага самаўрадавага хаўрусу зьяўляюцца:

1. Сябры вясковых і мястэчковых гмінаў, якія знаходзяцца ў межах павету і ня выдзелены з паветаў.

У месцовасьцях, дзе яшчэ не абавязуюць уставы аб гарадзкім, мястэчковым і валасным самаўрадзе, сябрамі паветовага самаўрадавага хаўрусу ёсьць:

1. Асобы абоіх палоў, якія маюць поўных 21 год, радзіліся ў межах земляў, падлегаючых Ураду Цывільнаму Усходніх Земляў, альбо Рэчыпаспалітай Польскай і ў мамэнт увядзеньня ў жыццё гэтай Уставы

адказваюць хацяб аднаму з ніжэй паказаных варункаў:

а) жывуць у межах павету ня меньш аднаго месяца, б) маюць у межах павету ня рухомасць, прадпрыемства, абладжаную кватэру, альбо сталае і акрэсьленае заняцьце (службу, работу).

2. Іншыя асобы абоіх палоў, якія скончылі 21 год і жывуць пастаянна ў межах павету прынамсі ад 1 жніўня 1914 г.

Арт. 8. Сябры паветовага самаўрадавага хаўрусу маюць правы:

1. Карыстацца з прыладаў, інстытуцыяў і маемасьці хайрусу, згодна істнуючых аб гэтым правілаў;

2. Прымаць удзел у паветовых выбарах і займаць пасады з выбараў, згодна з істнуючымі ўставамі;

3. Карыстаньня ў выпадку патрэбы з апекі хаўрусу з правіламі абавязуючых законаў.

Арт. 9 Сябра паветовага самаўрадавага хаўрусу траціць пасаду з выбараў, калі выявіцца, альбо станець вядомай прычына, якая-б выключла магчымасьць яго выбару. Сябра паветовага самаўрадавага хаўрусу, які займае пасаду з выбараў, спыняецца ў дзейнасьці з мамэнту, калі распачнецца проці яго судовае сьледзтва ў справе аб праступлетві за дзейнасьць, пазбаўляючую выбарнага права. Спыненьне гэтае наступае праз самы факт распачацьця сьледзтва і трывае ажно да таго мамэнту, калі прыгавор уступіць у законную сілу, альбо справа будзе спынена (umorzona).

(Працяг будзе.)

Ад Рэдакцыі „Беларускага Раднага".

Рэдакцыя журналу прапануе ўсім сябрам Беларускага Камітэту па справам Самаўрадаў прысылаць артыкулы і карэспандэнцыі з самаўрадавага жыцьця. За зьмешчаны ў журнале матэр'ял будзе выплачвацца ганарар. Нязьмешчаны матэр'ял будзе хавацца пры Рэдакцыі і па жаданьню аўтараў зварачвацца. Абвесткі сваіх сябраў адміністрацыя газэты зьмяшчае бязплатна. У ва ўсіх патрэбах Рэдакцыя „Бел. Раднага" ідзе на спатканьне сябрам камітэту па справам Самаўрадаў.

Адрэс: Redakcja „Беларускі Радны". *Wilno, ul Zawalna, 6 — 4.*

Рэдакцыя і адміністрацыя адчыняны кожны дзень, апрача сьвятачных і нядзельных, ад 11 рана да 3 гадз. дня.

Выдавец — Рэдактар Я. ЯРОШ. Кіраўнік рэдакцыі Г. КАНАПАЦКІ.

Рэдакцыйная колегія: Б. Друцкі-Падбярэскі, Я. Шыбка і Г. Канапацкі.

Druk. J. Bajewskiego w Wilnie, ul. Mostowa 9.